

PAUKŠTIENOS VARTOJIMO POKYČIAI LIETUVOJE CHANGES IN POULTRY MEAT CONSUMPTION IN LITHUANIA

Laura Petrauskaitė

LAEI Produktų rinkotyros skyriaus ekonomistė, laura@laei.lt

Straipsnyje nagrinėjamos lietuviškos paukštienos vartojimo tendencijos ir jas lemiantys veiksniai 2007–2009 metais. Paukštienos paklausa Lietuvoje sparčiai augo. Jos paklausa viršijo pasiūlą. Apsirūpinimas naminių paukščių mėsa mūsų šalyje pastaraisiais metais svyravo apie 80 proc. Vištiena sudaro apie 98 proc. Lietuvoje suvartojamos paukštienos. Kadangi paukštienos sektorius buvo deficitinis, gamintojai ir prekybininkai galėjo produkciją parduoti didesnėmis kainomis, nei ji buvo verta. Tačiau 2009 metais paukštienos mažmeninės kainos pasiekė lygį, kad lietuviškos paukštienos vartojimas vidaus rinkoje pradėjo mažėti.

Raktažodžiai: paukštiena, vartojimas, kainos, trumpalaikės prognozės.

IVADAS

Paukštinkystės sektorius užima svarbią vietą tarp kitų žemės ūkio sektorių. Paukštiena sudaro daugiau nei 28 proc. Lietuvoje pagaminamos mėsos. Jai tenka 23 proc. (daugiau tik kiaulienos) suvartojamos mėsos. Paukštienos vartojimas pastaraisiais metais smarkiai didėjo. Tačiau 2008 metais prasidėję finansiniai ir ekonominiai sunkumai turėjo įtakos vartotojų įpročiams.

Tyrimo tikslas – nustatyti paukštienos vartojimo pokyčius, juos lemiančius veiksnius ir perspektyvas Lietuvoje.

Tyrimo objektas – paukštienos vartojimas Lietuvoje.

Tyrimas atliktas, naudojant statistinių duomenų analizės, ekspertinio vertinimo ir grafinio vaizdavimo metodus. Tiriant lietuviškos paukštienos vartojimą, buvo naudoti Statistikos departamento prie LRV, Žemės ūkio ministerijos, Žemės ūkio rūmų, Žemės ūkio ir maisto produktų rinkos informacinės sistemos duomenys.

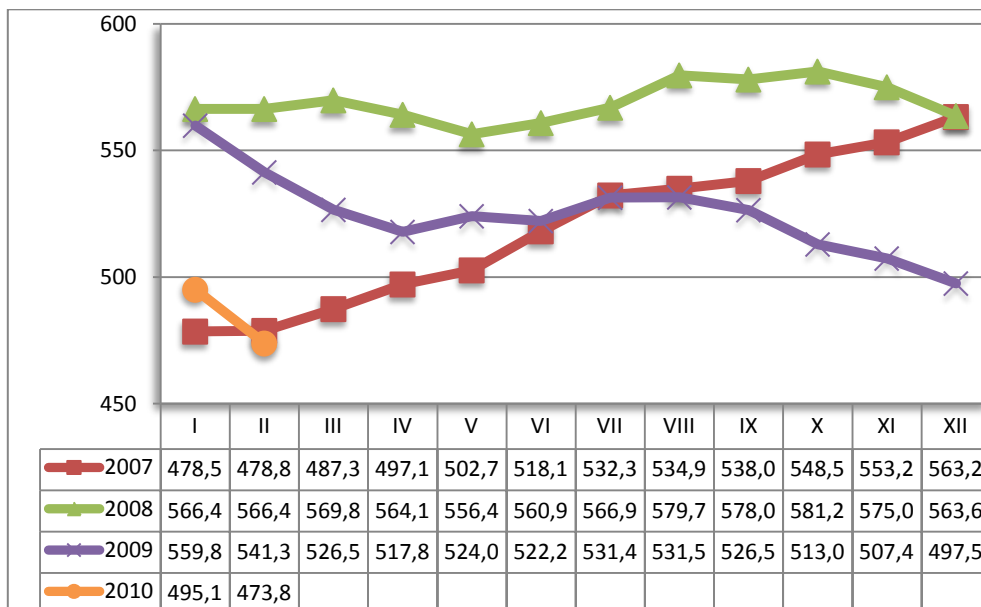
TYRIMO REZULTATAI

Vidaus rinka. Gerėjant gyvenimo kokybei, Lietuvos gyventojai vis didesnę pajamų sumą skirdavo maisto produktams įsigyti. Bene labiausiai didėjo mėsos vartojimas. Pagal suvartojamos paukštienos kiekį ES vidurkį (23 kg paukštienos vienam gyventojui per metus) Lietuva pasiekė 2007–2008 metais. Nuo įstojimo į ES iki 2008 metų paukštienos vartojimas padidėjo apie 53 proc. Paukštiena vis dažniau buvo pasirenkama dėl to, kad tai nebrangi dietinė mėsa, alternatyvi kitų naminių gyvulių mėsai. Sparčiai didėjančią šios mėsos paklausą Lietuvos rinkoje rodė ir augančios jos gamybos apimtys bei importo kiekiai. Nuo įstojimo į ES iki 2009 metų mūsų šalyje metinė paukštienos gamyba padidėjo maždaug 67 proc., o importas išaugo 12 proc.

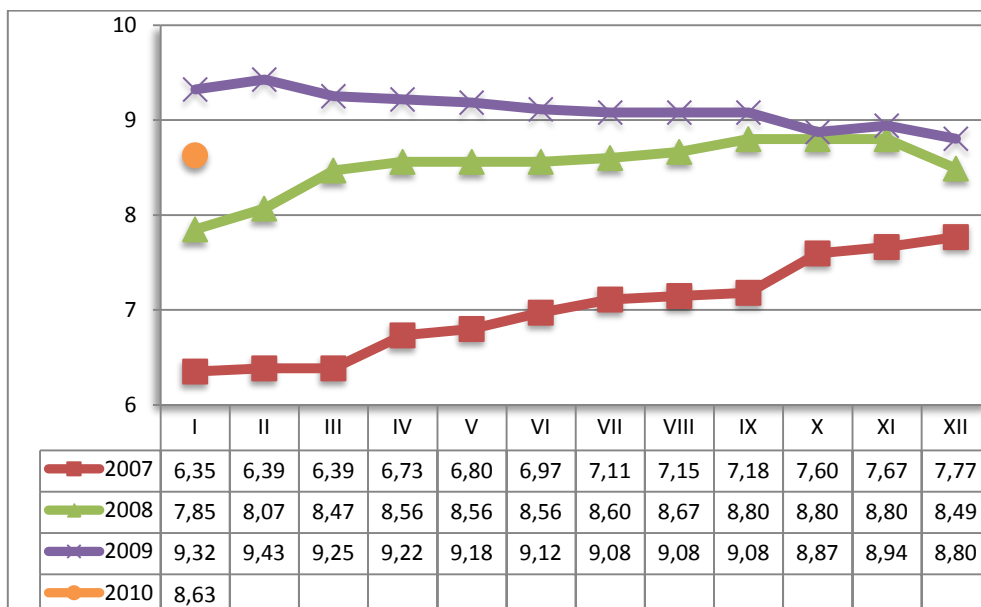
Kai buvo jaučiamas mėsos stygius, paukštienos rinką buvo galima įvardyti kaip gamintojo rinką. Prekybininkams dėl pasiūlos ir paklausos skirtumų atsirado galimybė prekę parduoti brangiau.

Iki 2006 metų vištienos didmeninė kaina buvo gana pastovi, o vėliau pradėjo augti (1 pav.). Tai tęsėsi iki 2008-ųjų pabaigos, kai Lietuvoje prasidėjo ekonominis ir finansinis sunkmetis. Per 2009 metus didmeninė vištienos kaina Lietuvoje sumažėjo daugiau nei 11 proc. Ji mažėjo ir 2010-ųjų

pradžioje. Sausio–vasario mėnesiais vištienos didmeninė kaina buvo 12 proc. mažesnė nei atitinkamu laikotarpiu prieš metus.

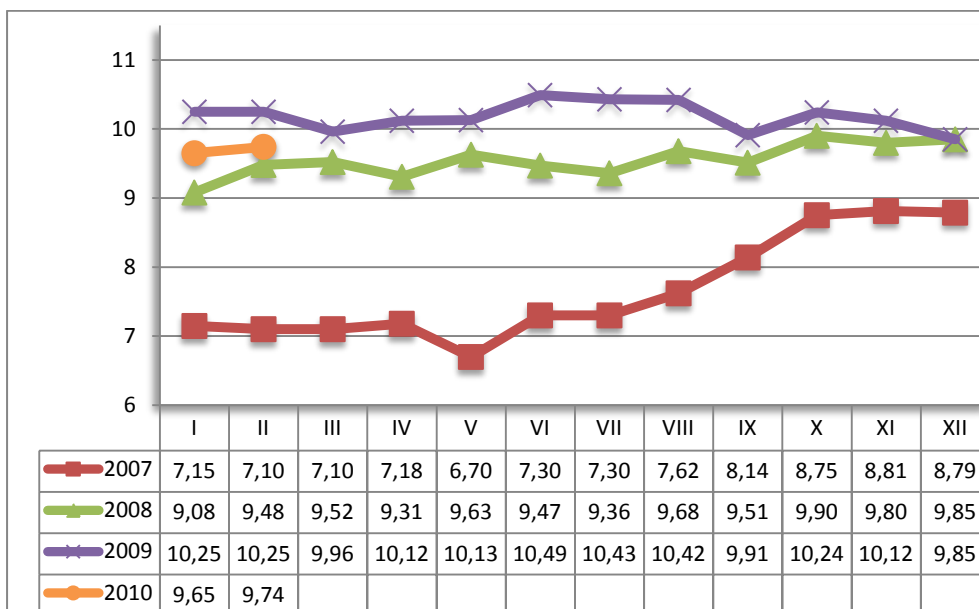
1 pav. Vištų skerdenų vidutinė pardavimo kaina Lietuvoje 2007–2010 metais, Lt/100 kg [11]
 Figure 1. Average producer price of chicken carcasses in Lithuania in 2007–2010, Lt/100 kg

2 pav. Mažmeninė vištienos kaina Lietuvos prekybos centruose 2007–2010 metais, Lt/kg [4–7]
 Figure 2. Retail price of chicken meat in Lithuanian supermarkets in 2007–2010, Lt/kg

Vištienos kaina 2009 metais sumažėjo ir mažmeninės prekybos centruose – beveik 6 proc. (2 pav.). Tačiau priešingai nei didmeninė, 2009 metais ji vis dar viršijo 2008-ųjų ir net 2007-ųjų kainą atitinkamai 7 proc. ir 30 proc. Tik 2009 metų paskutinį mėnesį vištienos mažmeninė kaina priartėjo prie buvusios 2008 metų rugsėjo–lapkričio mėnesiais. 2010 metais vištienos kaina mažmeninėje rinkoje toliau mažėjo. Sausio mėnesį ji buvo apie 7 proc. mažesnė nei prieš metus.

Turguose 2009 metais vištienos kaina taip pat išsilaikė aukštesnė nei 2008-aisiais – beveik 7 proc. (3 pav.). Tik 2009 metų gruodžio mėnesį vištienos kaina priartėjo prie buvusios 2008 metų pabaigoje. Pirmaisiais 2010 metų mėnesiais turgavietėse vištiena dar atpigo – kaina siekė 2008 metų III ketvirčio lygį ir buvo daugiau nei 5 proc. mažesnė nei tuo pačiu laikotarpiu 2009-aisiais.

3 pav. Vištienos kaina Lietuvos turguose 2007–2010 metais, Lt/kg [12]
 Figure 3. The price of chicken meat in local markets in Lithuania in 2007–2010, Lt/kg

Žemės ūkio rūmų duomenimis, Lietuvos prekybos centruose brangiausiai kainavo vištų krūtinėlės, pigiausiai – sparneliai (1 lentelė).

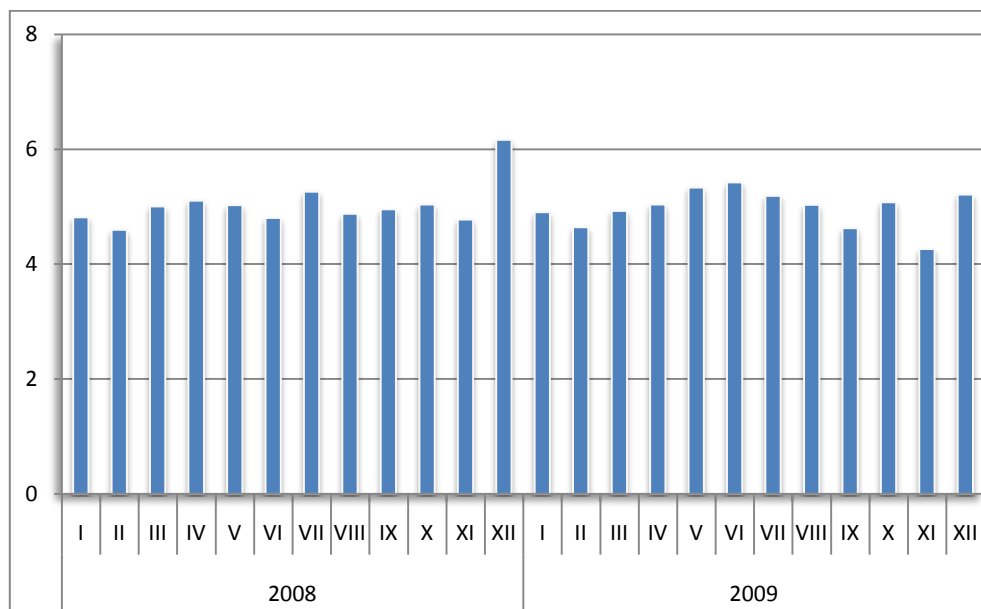
1 lentelė / Table 1

Kai kurių vištų dalių mažmeninė kaina Lietuvoje
 2009 ir 2010 metų sausio–vasario mėnesiais, Lt/kg [12]
 Retail prices of selected chicken parts in Lithuania in January–February 2009 and 2010, Lt/kg

Vištų dalys / Chicken parts	2009	2010	Pokytis, proc. Change, %
Sparneliai / Wings	8,8	8,2	92,9
Šlaunelės / Thighs	10,4	10,0	95,8
Blauzdelės / Drumsticks	10,5	10,2	96,8
Krūtinėlės / Breasts	16,0	14,8	92,5

Ilgą laiką brangus paukštienai, pasireiškė Gifeno paradoksas [1]. Net ir didėjant paukštienos kainai, jos paklausa toliau augo. Visas mėsos rūšis gyventojai pradėjo laikyti brangiomis, tačiau vištiena rinkosi dėl to, kad ji, palyginti su kitomis, buvo pigiausia.

2009 metais ir lietuviška paukštiena gyventojams tapo per brangi – jos pardavimas vidaus rinkoje pradėjo mažėti. 2009 metais Lietuvos gamintojai šios mėsos pardavė 1,3 proc. mažiau nei praėjusiais metais (4 pav.). Didžiausias lietuviškos paukštienos pardavimo apimčių sumažėjimas užfiksuotas 2009-ųjų pabaigoje, kai lapkričio ir gruodžio mėnesiais, palyginti su atitinkamu laikotarpiu 2008-aisiais, lietuviškos paukštienos vidaus rinkoje parduota atitinkamai 11 ir 16 proc. mažiau. 2009 metais, palyginti su 2008-aisiais, šios mėsos vartojimas Lietuvoje sumažėjo beveik 11 proc.

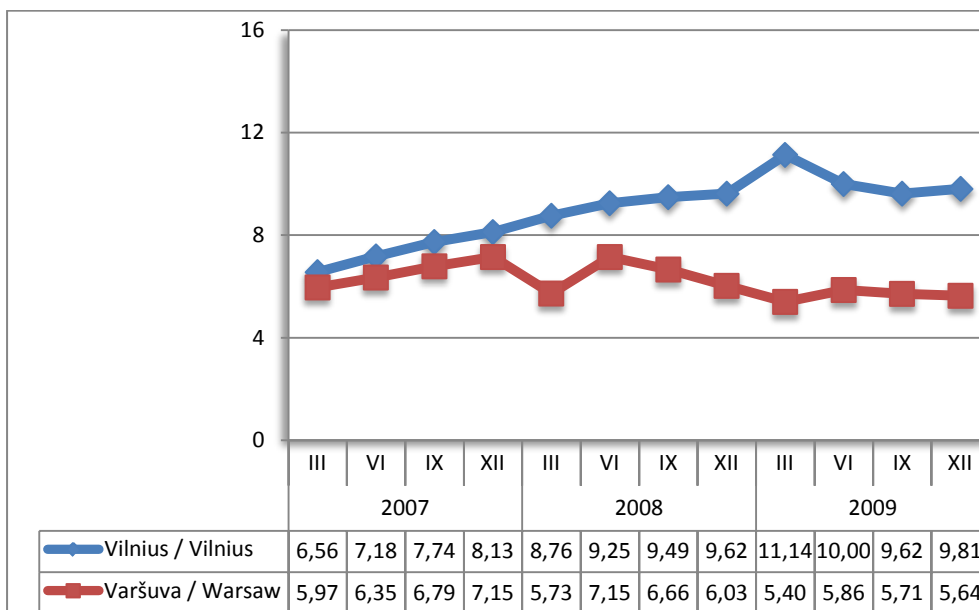

4 pav. Paukštienos ir jos subproduktų pardavimas Lietuvos rinkoje 2008 ir 2009 metais, tūkst. t [3]
Figure 4. Sales of poultry meat and offal in Lithuania in 2008 and 2009, thou t

Galima daryti prielaidą, kad, nors Lietuvos gyventojai paukštienos vidaus rinkoje nuperka mažiau, jos vartojimas nemažėja. Pirkėjai be jokių kliūčių gali paukštienos įsigyti kaimyninėse valstybėse. Oficialios statistikos, kiek mėsos Lietuvos piliečiai savo reikmėms parsigabena iš kaimyninių šalių, nėra, bet spėjama, kad nemažai. Tai galima paaiškinti, remiantis Lietuvos ir Lenkijos mažmeninių paukštienos kainų skirtumais (5 pav.).

Iki 2008 metų skirtumas tarp lietuviškos ir lenkiškos vištienos kainų buvo labai nedidelis, bet kaimyninėje šalyje broileriai kainavo pigiau. Tačiau nuo 2008-ųjų Lietuvoje kainoms augant, skirtumas ryškėjo, nes Lenkijoje vištienos kaina 2008-ųjų II pusėje, prasidėjus ekonominiam sunkmečiui, ėmė mažėti. 2009 metų kovą Varšuvoje mažmeninė broilerių kaina buvo apie 2 kartus mažesnė nei Vilniuje. Tai, kad per visus 2009 metus Lenkijos sostinėje vištiena kainavo 44 proc. pigiau nei Vilniuje, masino Lietuvos gyventojus, ypač gyvenančius arčiau Lenkijos pasienio, vykti apsipirkti į kaimyninę šalį. Tai yra vienas svarbiausių veiksnių, dėl ko mažėjo lietuviškos paukštienos pardavimo apimtys vidaus rinkoje.

Susiklosčiusią paukštienos paklausos situaciją pagerinti galėtų kiekvienas rinkos dalyvis, darantis įtaką mažmeninei kainai. Tai pasakytina ir apie valstybės vaidmenį, nes Lenkijoje PVM – 3 proc., o Lietuvoje – 21 proc.

5 pav. Mažmeninė broilerių kaina Lietuvos ir Lenkijos sostinėse 2007–2009 metais, Lt/kg [10]
 Figure 5. Retail price of broiler in the capital cities of Lithuania and Poland in 2007–2009, Lt/kg

IŠVADOS

Paukštinkystės sektorius užima svarbią vietą tarp kitų žemės ūkio sektorių. Pastaraisiais metais paukštiena sudarė daugiau nei 28 proc. Lietuvoje pagaminamos mėsos. Mėsos vartojimo struktūroje paukštienai teko 23 proc., o pastaraisiais metais jos suvartojama vis daugiau. Kadangi paukštienos sektorius buvo deficitinis – paklausa visada viršijo pasiūlą, gamintojai ir prekybininkai galėjo produkciją parduoti didesnėmis kainomis, nei ji buvo verta. Tačiau kainų augimas pasiekė tokį lygį, kad žmonėms mėsos produktai tapo brangūs, ir paukštieną jie pirkė dėl to, kad tai buvo pigiausia mėsos rūšis. 2009 metais paukštienos mažmeninės kainos pasiekė tokį lygį, kad lietuviškos paukštienos vartojimas vidaus rinkoje pradėjo mažėti. Lietuvos gyventojai įsigyti paukštienos vis dažniau vyko į Lenkiją, kurioje 2009 metais šios rūšies mėsa kainavo 44 proc. pigiau. Prie lietuviškos paukštienos mažmeninės kainos mažinimo gali prisidėti gamintojai, mažmeninės prekybos įmonės ir valstybė.

Literatūra

1. BARTKIENĖ, A. *Rinkos kainų politika ir kainodara*. Vilnius: Valstybinis leidybos centras, 1993. 214 p. ISBN 9986090040.
2. ČIEGIS, R. *Ekonominių teorijų istorija*. Kaunas: VU leidykla, 2006. 728 p. ISBN 9986199255.
3. *Gaminių gamyba*. Statistikos departamento prie LRV išankstiniai duomenys.
4. *Lietuvos ekonominė ir socialinė raida 2007*. Vilnius: Statistikos departamentas prie LRV, 2007, Nr. 1–12. ISSN 1392-2874.

5. *Lietuvos ekonominė ir socialinė raida 2008*. Vilnius: Statistikos departamentas prie LRV, 2008, Nr. 1–12. ISSN 1392-2874.
6. *Lietuvos ekonominė ir socialinė raida 2009*. Vilnius: Statistikos departamentas prie LRV, 2009, Nr. 1–12. ISSN 1392-2874.
7. *Lietuvos ekonominė ir socialinė raida 2010*. Vilnius: Statistikos departamentas prie LRV, 2010, Nr. 1. ISSN 1392-2874.
8. *Lietuvos žemės ūkis 2003*. Vilnius: Statistikos departamentas prie LRV, 2004. ISSN 1648-0368.
9. *Lietuvos žemės ūkis 2008*. Vilnius: Statistikos departamentas prie LRV, 2009. ISSN 1648-0368.
10. *Maisto produktų mažmeninės kainos kai kurių ES šalių sostinėse 2007-03-01–2009-12-04* [interaktyvus]. Vilnius: Žemės ūkio ir maisto produktų rinkos informacinė sistema, 2010 [žiūrėta 2010 m. kovo 4 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.vic.lt/ris>>.
11. *Vištienos skerdenų pardavimo vidutinių svertinių kainų suvestinė ataskaita 2007–2010 m. pagal KPS-I* [interaktyvus]. Vilnius: Žemės ūkio ir maisto produktų rinkos informacinė sistema, 2010 [žiūrėta 2010 m. kovo 4 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.vic.lt/ris>>.
12. *Žemės ūkio ir maisto produktų rinkos informacija* [interaktyvus]. Kaunas: Žemės ūkio rūmai, 2010 [žiūrėta 2010 m. kovo 4 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.zur.lt>>.
13. ŽŪM užsienio prekybos duomenų bazė.

Summary

The article deals with the trends of consumption of Lithuanian poultry meat and the factors that determine them. The poultry sector has an important place among other agricultural sectors. Poultry meat makes up even 28% of the total meat produced in Lithuania. In the structure of meat consumption poultry meat makes up 23%; lately, the consumed amounts have noticeably increased. In Lithuania the demand for poultry meat exceeds the supply. Lately, the self-sufficiency level of poultry meat fluctuated about 80%.

As the poultry sector in Lithuania was in short supply, producers and traders could sell products at higher prices than their value. However, the price uptrend reached such a level that meat products became too expensive for consumers and they bought poultry meat only for the reason that it was the cheapest kind of meat. In 2009 the retail prices of poultry meat reached such a level that the consumption of Lithuanian poultry meat on the domestic market started to decline. People more and more often went to Poland for poultry meat where in 2009 it was by 44% cheaper than in Lithuania. Producers, retailers and the government could contribute to the reduction of retail price of Lithuanian poultry meat.

Keywords: *poultry meat, consumption, prices, short-term perspectives.*